

A MACSKAJÁTÉK VÉGET ÉRT

Jó néhány hónap elteltével végül csak meg kellett írnom e cikket a hipno- és pszichoterápiás szakképesítést igazoló, gyanús eredetű oklevelekről. Egy ismert magazin újságírója levélben kért szakvéleményt „dr. Zoe D. Katzétól” a hipnózis szülés közbeni alkalmazásáról írandó cikkéhez. Dr. Zoe nevére véletlenül bukkant rá az amerikai szakképzett hipnoterapeuták szövetségének webhelyén. Meg kellett mondanom neki az igazat.

Dr. Zoe D. Katze, Ph.D., C.Ht.¹ DAPA,² valójában egy macska, még hozzá az én macskám. A németül tudók talán már el is mosolyodtak nevének olvastán. A „Zoe D. Katze” kiéjtve pontosan úgy hangzik, mintha azt mondanánk németül: „Zoe, die Katze” (Zoe, a macska).

Dr. Katze figyelemre méltó képesítésekkel bír. Szaktudását – miután megfelelt a „szigorú tanulmányi követelményeknek”, és származásának is alaposan utánanéztek – három jelentős hipnoterapeuta szövetség ismerte el oklevéllel. A diplomás pszichoterapeuta szakképesítést igazoló

okiratot egy olyan társaságtól kapta, amelynek tagjai a pszichoterápiában abszolút szaktekintélynek számítanak.

Két okból szereztem diplomát a macskámnak. Először is egyre jobban kezdtek érdekelni ezek a kétes eredetű diplomák, és egyre jobban fárasztottak a terapeutákra vadászó kliensek „találtam valakit, akinek ilyen meg olyan diplomája is van, és csak a felét kéri annak, amit maguk, pszichológusok elkérnek” típusú összehasonlíthatóságai.

A pohár akkor telt be (és szállt meg az ihlet), amikor egy kollégát kerestem az interneten, és véletlenül egy másik „pszichoterapeuta” webhelyére tévedtem, akinek a doktori fokozatai között egy rossz hírű diplomadiszkontból származó címet is találtam. Az illető neve mellett felsorolt tudományos fokozatok után a legkülönfélébb testületek által kiállított végbizonyítványok rendkívül hatásos mozaikszó-kavalkádját is végigböngészhettem. Státusát tekintve a „világ legnagyobb szakképzett hipnoterapeutákat tömörítő szövetségének oklevele (sic!) és tagja”.

Ekkor döntöttem úgy, hogy képesítést szerzek a macskámnak.

Meglepően könnyen ment a dolog. Először – mivel a pénzügyi tranzakciók többsége hitelkártyával bonyolódik – hitelt kellett szereznem Zoénak. Sima ügy, bejegyeztettem az egyik saját hitelkártyám jogosult felhasználójaként. (A hitelkártya-ügyintéző kérte Zoe társadalombiztosítási azonosítóját, de miután közöltem vele, hogy némi időbe telne, amíg előkeresem, örömmel visszakozott.)

A többi is ugyanilyen könnyen ment. A kvázidiplomák becstelen világában a pénz beszél, illetve ez esetben – nyávog. A legfontosabb az volt, hogy megszerezsem az első végzettséget tanúsító okiratot Zoénak, amihez egy színpadi hipnózissal foglalkozó társaság webhelyén a „bizonyítványkérő” űrlap kitöltésével kezdtem hozzá. Befizettem a jelentkezési díjat, és néhány héten belül Zoe megkapta első oklevelét. Mivel a legtöbb színpadi hipnózissal foglalkozó társaság kölcsönösen elismeri egymás bizonyítványait, pillanatok alatt sikerült még néhány (rendkívül jól hangzó) képesítést beszereznem.

Zoe oklevéllel rendelkezik (lehet, hogy már nem mind érvényes, mivel a fenntartási díjakat nem fizetem) a National Guild of Hypnotists, az American Board of Hypnotherapy és az International Medical & Dental Hypnotherapy Association egyesületektől. Tagja az American Association of Professional Hypnotherapists nevű társaságnak.

Most már jöhetett a legszebb trófea: a *Board Certification*. Mivel az *okleveles* státust mindenhol az orvostudomány egy adott területén elsajátított szaktudás legmagasabb szintjeként ismerik el, úgy döntöttem, hogy Zoe minősítését egy olyan szervezettől kérem, amelynek – be kell valanom – valaha én is tagja voltam. Az American Psychotherapy Associationt jó néhány évvel ezelőtt alapították az American College of Forensic Examiners testületének tagjai „a pszichoterápia fejlődésének előmozdítása céljából”. (Maga az ACFE is küzd saját legitimációjáért és elismertetéséért, és egy ízben – de lehet, hogy többször is – rendkívül kritikus hangvételű cikket jelentetett meg róla az amerikai ügyvédi kamarák szövetsége az egyik országos folyóiratban.)

Lemondtam az American Psychotherapy Association elnökségében betöltött tisztemről, miután úgy láttam, hogy beszélni eleget beszéltek a szakképesítések egységesítéséről, tenni azonban nem sokat tettek érte. Ami engem illet, Zoe D. Katze esete már csak a hab volt e sületlen tortán. Először az interneten keresztül folytattam Zoe diplomájáért. Becsületére legyen mondván, válaszában az APA – a diploma kiadásának feltételül – szakmai önéletrajz benyújtását kérte. (A színpadi hipnózissal foglalkozó társaságok még ennyit sem kértek.) Gyorsan összedobtam egyet, megspékelve néhány homályos és kevésbé homályos utalással Zoe „valódi” kilétére.

Szerzem meg Zoénak egy tanácsadó pszichológus doktori címet és egy jól ismert egyetemről MS fokozatot a klinikai hipnoterápiában.

Persze ha az APA kérte volna, hogy mellékeljem a Zoe önéletrajzában felsorolt bizonyítványok másolatát, akkor meg is kapta volna. De nem kért sem bizonyítványokat, sem

■ Steve K. Dubrow Eichel: Credential: It May Not Be the Cat's Meow.

1 ■ Okleveles hipnoterapeuta (a fordító megjegyzése).

2 ■ Apostoli/prófétai tanulmányok doktora (a fordító megjegyzése).

iskolátogatási igazolásokat az érintett egyetemektől, nem kérte a pszichológusi, szociális munkás és tanácsadói tevékenység gyakorlását engedélyező papírokat sem. Úgy tűnik, az APA szerint ezek az igazolások nem szükségesek ahhoz, hogy valakit (például egy macskát) a kiemelt, „okleveles” rangra emeljen. Az már szinte természetes, hogy Zoének vizsgáznia sem kellett (még állatorvostanból sem).

Néhány hét múlva Zoe kapott egy pompázatos oklevelet, amely hitelesen igazolja, hogy – miután megfelelt a „szigorú követelményeknek” – jogosult a „Diplomate” cím viselésére, amely az APA értesítő levele szerint „csak azon szakemberek kiválasztott csoportjának adható, akik alapos elméleti ismereteikkel és gyakorlati szaktudásukkal bizonyították kiváló képességeiket választott szakterületükön”.

Nem hangzik rosszul, pedig a macskám még csak nem is fajtiszta.

Valójában mit jelentenek a képesítések? A legtöbb egészségügyi szakmában az alapszintű képesítés tulajdonképpen egy engedély. A pszichoterápia és a hipnoterápia nehezen szabályozható tevékenységek, néhány ritka kivételtől eltekintve – ilyen például a pszichológiai teszt – nem igényelnek olyan jártasságot, amellyel egy pontosan meghatározott vagy egyedi technológia (lásd sebészet) vagy anyagi tárgy (lásd gyógyszer) hasznosítható, hanem elsősorban vagy kizárólagosan a kommunikációra és az emberek közötti interakciókra támaszkodnak. Végül is ha ez így van, szembe kell néznünk egy látszólagos képtelenséggel: miként vizsgálható valaki az emberi interakciók egy bizonyos formájából? A vizsgabizottságok vállalják ezt a lehetetlen feladatot, de nem jellemző, hogy bármiféle viselkedési normát megpróbálnának előírni vagy valakire ráerőltetni, kivéve a szakképesítésre jelentkezőket. Az engedélyek megszerzése mögött olyan erős indítékok állnak, mint az egészségügyi térítésre való jogosultság vagy bizonyos hivatali, közegészségügyi vagy köztisztviselői pozíciók betöltésére való alkalmasság. De mindent összevéve, nem feltétlenül szükséges működési en-

gedély, különösen, ha van más bevételi forrás is. A szakvizsgával nem rendelkezők között is vannak olyanok, például az orvos-író John Gray vagy a neurolingvisztikai motivációval és programozásával foglalkozó Anthony Robbins, akiknek egész jól megy.

Annak a több ezer magánpraxis folytató „tanácsadónak” és „orvosnak”, aki részmunkaidős kisvállalkozóként vagy akár hobbiból praktizál (nem ez a fő bevételi forrása), a diploma megszerzése jórészt felesleges és – a szakmai gyakorlattal szemben támasztott szigorú követelmények, a kérvényezéssel és a vizsgával járó vesződségek, valamint a kötelező továbbképzés miatt – talán még irritáló is.

Azok a pszichológiával és pszichoterápiával kapcsolatos kutatások, amelyek annak kiderítésére irányultak, hogy a képesítés megszerzése valóban biztosítja-e a szakmai kompetenciát, nem hoztak egyértelmű eredményeket. A működési engedélyek és képesítések ugyanakkor legalább két dologra mindenképpen jók: 1. garantálják, hogy a képesített birtokában van (legalábbis a vizsga időpontjában) az alapvető szakmai ismereteknek, és valamiféle általános oktatásban/képzésben is részesült; 2. biztosítják a nyilvános ellenőrizhetőséget.

Az orvostudomány konzervatív, szigorúan szabályozott és erősen strukturált világához képest a pszichoterápia képesítési rendszere maga a Vadnyugat. Amikor egy orvos szakvizsgát tett, a páciensei biztosak lehetnek abban, hogy orvosuk teljesen szabályos képzésben részesült, és sikerrel jutott túl egy kemény vizsgán. A pszichoterápiában már közel sem ilyen egyértelmű a helyzet. Nem is oly rég a szakvizsga még egy olyan diploma megszerzését jelentette, amelyet az American Board of Professional Psychology (ABPP) állított ki, illetve szociális munkások esetében az American Board of Examiners in Clinical Social Work. Kis számban kiadtak még szakbizonyítványokat is (például a rehabilitációs és a pályaválasztási tanácsadás területén) azok számára, akik alapszintű szakképzésben részesültek (és általában szakvizsgát is tettek).

De az 1980-as és 90-es években véleményem szerint történt valami, aminek közvetlen következményeként mintegy osztódással szaporodtak a pszichoterapeuta képzések, köztük az átképzések is. Egyrészt a *managed care* rendszer (teljes körű egészségügyi ellátás egy bizonyos havi összeg fejében) bevezetése következtében – ami egybeesett a pszichoterápiái graduális továbbképző programok elburjánzásával (különösen a *magiszter* szinten) – szabályozatlanul nőtt a praktizálók száma, miközben a szolgáltatásaik iránti kereslet egyre csökkent. Ez azt eredményezte, hogy a pszichoterapeuták közül sokan minden eszközt megragadva próbálták megkülönböztetni magukat a többiektől, az átlagtól.

Másrészt az elmúlt húsz évben megsokasodtak a speciális szakterületek és „technikák”, némelyik valóban hasznos, némelyik kissé gyanús, de akadnak köztük olyanok is, amelyek csupán csak létrehozójuk sajátos elképzeléseit tükrözik. Bizonyos területeken, például a traumakezelésben, a neuro- és a törvényszéki pszichológiában, szükségszerű volt a speciális szakágak létrejötte, főként a tudomány és a pszichológiai gyakorlat fejlődése miatt. Ugyanakkor elterjedtek azok a kétes értékű képesítések is, amelyek segítségével a „képesített specialisták”, „energiagyógyászok”, „UFO-elrablás-terapeuták” és az „előző életbe való visszajuttatással gyógyítók” megkezdheték működésüket.

Milyen zavarosnak tűnhet mindez a szolgáltatásainkat igénybe vevőknek, és milyen kiábrándító lehet a legitim képesítéssel rendelkező klinikusoknak, akik szakmailag elbizonytalanodva és megfélemlítve érzik magukat olyan terapeuták mellett, akik több jól hangzó képesítéssel reklámozzák magukat.

Segítene-e ezen a helyzeten bármilyen pótlólagos jogi intézkedés? Valószínűleg nem. Valójában nem tudok elképzelni olyan jogi vagy törvényhozói megoldást, amely pozitív hatással lenne a képesítési rendszerre anélkül, hogy még súlyosabb problémákat ne okozna. Az orvostudománytól eltérően, amely gyakran találja magát szembe azonnali beavatkozást igény-

lő élethalál-helyzetekkel, a pszichoterapeuták kevésbé súlyos és (a kritikus vészhelyzetek egy viszonylag kis százalékát kivéve) közvetlen veszéllyel nem fenyegető esetekkel találkoznak. Ezért kevésbé valószínű, hogy a nyilvánosságban és a törvényhozókban néhány terapeuta elbizakodott vagy akár valószínűtlen állításai miatt különösebb aggodalmak támadnának. Ráadásul mi, klinikai pszichoterapeuták mindig is egyfajta libertárius hagyomány szellemében működtünk. Ki nem állhatjuk az irányelveket, a gyógykezelési útmutatókat, tehát azokat a próbálkozásokat, amelyek kívülről ítélik meg szakmai hozzáértésünket. A konkrét javaslatokat sem szívesen fogadjuk, különösen amikor azt próbálják kívülről megmondani nekünk, mi a „jó”, és mi a „rossz” terápia. És erre jó okunk van. Az emberi viselkedés és a „tudat” sokkal bonyolultabb, mint mondjuk a máj vagy egy

eltört csont. Hogy mi a „jó” és mi a „rossz” a psziché számára, nem határozható meg olyan könnyen, mint az, hogy mi jó a májnak, és mi a rossz a szárkapocsnak. Mi, pszichoterapeuták, továbbra is vitatkozni fogunk ezekről a kérdésekről, és a magam részéről nagyra értékelem egyet nem értésünket. Remélem, soha nem fogjuk annyira megismerni a tudatot, hogy megmondhassuk, mi a „jó” neki. (Ha ez valaha is sikerülne, már csak egy lépés választana el bennünket a fasizmusnak egy olyan pszichológiai-mentesített formájától, amelyhez képest Orwell 1984-e csupán hippitópia.)

Úgy tűnik tehát, hogy az „engedélyezett gyógymódok” leghetetlenebb formáinak kivételével kénytelenek vagyunk együtt élni e nagyszámú, képesítő okiratot kibocsátó testülettel, amelyek részben törvényesen működnek, részben megkérdőjelezhetők, il-

letve vannak köztük leplezetlen csalók is. Rajtunk múlik, hogy megvizsgáljuk, mi motivál bennünket a (törvényes vagy kétes eredetű) képesítések megszerzésére, hogy rendet tegyünk magunkban és a szakmánkban, és hogy a legjobb tudásunk szerint gyógyítsuk az embereket.

Mégis, kérdezhetné valaki, mit ér egy képesítés, ha egy közönséges háziállat számára is beszerezhető? Arra számítok, hogy dr. Zoe D. Katze, diplomás pszichoterapeuta és képesített hipnoterapeuta kilétének felfedésétől néhány ember nagyon, nagyon mérges lesz. Remélem, haragjuk lesz akkora, hogy felemeljék szavukat intézményük képesítési rendszerének reformja érdekében.

Kezdetnek nem lenne rossz a homo sapiensre korlátozni a szakképesítések kiadását.

■ **STEVE K. DUBROW EICHEL**

Fordította: Baticz Attila

Hirdesse Ön is
a kiadójánál megjelenő könyvújdonságokat

a

BEUJÁRÁS

-ban

**A minőségi könyvkiadás
és a könyvkritika
nem lehet meg egymás nélkül**

További információ és hirdetésfelvétel:
Csomor Margó,
Tel./Fax: 212-2827